

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2019/1
Karar Sayısı : 2019/14
Karar Tarihi : 14/3/2019
R.G. Tarih – Sayı : 19/4/2019 - 30750

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Bursa 3. İdare Mahkemesi (2019/1)
2. Trabzon 1. Sulh Ceza Hâkimliği (2019/18)

İTİRAZLARIN KONUSU: 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 67. maddesinin 18/10/2018 tarihli ve 7148 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 35., 38. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Araç sahibi olmayan sürücülerin eylemleri nedeniyle araçların altmış gün süreyle trafikten men edilmesi yönündeki idari yaptırım kararlarının iptali ve kaldırılması talebiyle araç sahipleri tarafından açılan davalarda itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptali için başvurmuşlardır.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 67. maddesi şöyledir:

“Araç manevralarını düzenleyen kurallar:

Madde 67 – Manevralarda aşağıdaki kurallar uygulanır.

a) Sürücülerin, park yapmış taşıtlar arasından çıkarken, duraklarken veya park yaparken taşıt yolunun sağına veya soluna yanaşırken, sağa veya sola dönerken, karayolunu kullananlar için tehlike doğurabilecek ve bunların hareketlerini zorlaştıracak şekilde davranmaları yasaktır.

b) Yönetmelikte belirtilen şartlar dışında geriye dönmek veya geriye gitmek yasaktır. İzin verilen hallerde bu manevraları yapacak sürücüler, karayolunu kullananlar için tehlike veya engel yaratmamak zorundadır.

c) Dönüşlerde veya şerit değiştirmelerde sürücülerin niyetlerini dönüş işaret ışıkları veya kol işareti ile açıkça ve yeterli şekilde belirtmesi, işaretlerin manevra süresince devam etmesi ve biter bitmez sona erdirilmesi zorunludur.

d) (Ek:18/10/2018-7148/22 md.) Herhangi bir zorunluluk olmaksızın, karayollarında dönüş kuralları dışında bilerek ve isteyerek aracın el freninin çekilmesi suretiyle veya başka

yöntemlerle aracın ani olarak yönünün değiştirilmesi veya kendi etrafında döndürülmesi yasaktır.

*(Değişik:18/10/2018-7148/22 md.) Bu maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri hükümlerine uymayan sürücülere 235 Türk lirası idari para cezası verilir. Aynı fıkranın (d) bendi hükümlerine uymayan sürücülere 5.010 Türk lirası idari para cezası verilir ve sürücü belgeleri altmış gün süreyle geri alınır. **Ayrıca, araç altmış gün süre ile trafikten men edilir.** Bu şekilde sürücü belgesi geri alınanlar psiko-teknik değerlendirmeden ve psikiyatri uzmanının muayenesinden geçirilerek sürücü belgesi almasına mâni hâli olmadığı anlaşılanlara bu Kanun kapsamında verilen trafik idari para cezalarının tahsil edilmiş olması şartıyla geri alma süresi sonunda belgeleri iade edilir.*

(Ek:18/10/2018-7148/22 md.) Son ihlalin gerçekleştiği tarihten geriye doğru beş yıl içinde bu madde kapsamında sürücü belgesi ikinci defa geri alınanların sürücü belgeleri iptal edilir. Belgesi iptal edilenlerin tekrar sürücü belgesi alabilmeleri için; sürücü kurslarına devam etmeleri ve yapılan sınavlarda başarılı olarak motorlu taşıt sürücüsü sertifikası almaları gerekir. Bu kişilerin sürücü kurslarında eğitime başlayabilmeleri için tabi tutulacakları psiko-teknik değerlendirme ve psikiyatri uzmanı muayenesi sonucunda sürücülüğe engel hâli bulunmadığını gösterir belgenin sürücü kursuna ibrazı zorunludur.”

II. İLK İNCELEME

A. E.2019/1 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 17/1/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2019/18 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU’nun katılımlarıyla 14/3/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARI

3. 2918 sayılı Kanun’un 67. maddesinin 7148 sayılı Kanun’un 22. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2019/18 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/1 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/1 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 14/3/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

4. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

5. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kural ile sınırlıdır.

6. İtiraz yoluna başvuran Mahkemeler, 2018 sayılı Kanun'un 67. maddesinin ikinci fıkrasının "*Ayrıca, araç altmış gün süre ile trafikten menedilir.*" biçimindeki üçüncü cümlesinin iptalini talep etmiştir.

7. İtiraz konusu kural sürücünün araç sahibi olması ya da olmaması durumuna göre bir ayırım yapmayan, zorunluluk olmaksızın karayollarında dönüş kuralları dışında bilerek ve isteyerek aracın el freninin çekilmesi suretiyle veya başka yöntemlerle aracın ani olarak yönünün değiştirilmesi ya da kendi etrafında döndürülmesi hâlinde uygulanan ortak kural niteliğindedir. İtiraz yoluna başvuran Mahkemelerde görülmekte olan davalarda uyuşmazlıkların konusunu ise araç sahibi olmayan sürücülerin eylemleri nedeniyle araçların belirli bir süre trafikten menedilmesi oluşturmaktadır. Bu itibarla itiraz konusu kurala ilişkin esas incelemenin sürücünün araç sahibi olmadığı hâl yönünden yapılması gerekir.

8. Açıklanan nedenlerle 2018 sayılı Kanun'un 67. maddesinin 7148 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin esasına ilişkin incelemenin "*sürücünün araç sahibi olmadığı hâl*" yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. İtirazların Gerekçeleri

9. Başvuru kararlarında özetle; 2018 sayılı Kanun'a göre araç sahibi ile sürücüsünün farklı kişiler olabileceği, ülkemizde çoğu zaman ticari anlamda taşımacılık yapılmasında araç sürücüsü ile araç sahibinin aynı kişiler olmadığı, itiraz konusu kural gereği uygulanacak yaptırımın sürücünün araç sahibi olmadığı durumlarda cezanın şahsiliği ve hukuk devleti ilkeleriyle çelişeceği, mülkiyet hakkını da kısıtlayacağı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 35., 38. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. 2018 sayılı Kanun'un 67. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, herhangi bir zorunluluk olmaksızın, karayollarında dönüş kuralları dışında bilerek ve isteyerek aracın el freninin çekilmesi suretiyle veya başka yöntemlerle aracın ani olarak yönünün değiştirilmesi ya da kendi etrafında döndürülmesi yasaklanmıştır. Bu yasağın yaptırımı olarak ikinci fıkrafta sürücüler hakkında 5.010 TL idari para cezasının uygulanması ve sürücü belgesinin altmış gün süreyle geri alınması, ayrıca aracın, sürücüye ait olup olmadığına bakılmaksızın altmış gün süreyle trafikten menedilmesi öngörülmüştür. Anılan fıkrafta yer alan "*Ayrıca, araç altmış gün*

süre ile trafikten menedilir.” cümlesi itiraz konusu kuralı oluşturmakta olup kural, “sürücünün araç sahibi olmadığı hâl” yönünden incelenmiştir.

11. Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

12. Kanun koyucu, kamu düzeninin korunması amacıyla ceza hukuku alanında düzenleme yaparken hangi eylemlerin suç sayılacağı ve suç sayılan bu eylemlerin hangi tür ve ölçüde cezai yaptırıma bağlanacağı konusunda anayasal sınırlar içinde takdir yetkisine sahiptir. Bu yetki, idari cezalar bakımından da geçerlidir.

13. Hukuk devleti olmanın gerekliliklerinden biri de kanunların kamu yararının sağlanması amacıyla yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir.

14. Anayasa’nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilmiştir. Ceza sorumluluğunun şahsiliği Anayasa’da güvence altına alınan ceza hukukunun temel ilkelerindendir. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla bir kimsenin yalnızca kendi eyleminden sorumlu olmasıdır. Bu ilkeye göre fail ya da şerik olmayan kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmaları mümkün değildir. Anayasa’nın 38. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili gerekçede de “...fıkra, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu; yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve ‘kusura dayanan ceza sorumluluğu’ ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuralıdır.” denilmektedir. Anayasa’nın 38. maddesinde idari suç ve cezalar ile adli suç ve cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından her ikisi de bu maddede öngörülen ilkelere tabidir.

15. İtiraz konusu kural herhangi bir zorunluluk olmaksızın, karayollarında dönüş kuralları dışında bilerek ve isteyerek aracın el freninin çekilmesi suretiyle veya başka yöntemlerle aracın ani olarak yönünün değiştirilmesi ya da kendi etrafında döndürülmesi hâlinde trafikten altmış gün süreyle menedilmesini öngörmektedir. Kural gereği yaptırıma tabi kabahati aracın sahibi olmayan sürücünün gerçekleştirmesi hâlinde de araç altmış gün süreyle trafikten menedilecektir. Kural bu yönüyle söz konusu manevra hükmünün ihlalinde araç sahibinin kusurunun veya fiile iştirakinin bulunması koşullarını aramaksızın cezalandırılabilmesine imkân tanımaktadır.

16. Kanun koyucunun itiraz konusu kuralı öngörmek suretiyle manevra kurallarına aykırı araç idare ve sevkini önüne geçilmesini ve daha güvenli bir trafik akışının sağlanmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Ancak aracının kullanımını başka bir kimseye bırakanın ya da herhangi bir şekilde oluşturdukları hukuki ilişki çerçevesinde aracı sürücüye teslim eden araç sahibinin, sürücünün aracı kurallara aykırı şekilde kullanması nedeniyle idari bir cezaya maruz kalması başkasının fiilinden dolayı cezalandırılması sonucunu doğurmaktadır. Araç sahibinin bu gibi hâllerde sürücünün manevra kurallarına uymayacağını önceden bilmesi veya bunu denetleyebilmesi beklenebilecek bir durum değildir. Manevra kurallarını ihlal eden fiil araç sahibinin eyleminden değil, sürücünün eyleminden kaynaklanan bir fiildir. Dolayısıyla aracı

manevra kurallarına aykırı şekilde kullanan araç sahibi olmayan sürücünün fiili nedeniyle aracın trafikten de menedilmesi fiili işlemeyen araç sahipleri yönünden cezaların şahsiliği ilkesini ihlal etmektedir.

17. Öte yandan araç sahibinin önceden öngörmesinin ve denetlemesinin beklenemeyeceği sürücünün manevra kurallarına aykırı fiili nedeniyle idari cezaya maruz bırakılması hukuk devleti olmanın gereklerinden olan adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ile Kadir ÖZKAYA bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 5., 10., 13., 35. ve 49. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

19. Trabzon 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin başvuru kararında özetle, itiraz konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 67. maddesinin 18/10/2018 tarihli ve 7148 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin "*sürücünün araç sahibi olmadığı hâl*" yönünden yürürlüğünün durdurulması talebinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE 14/3/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 67. maddesinin 18/10/2018 tarihli ve 7148 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin;

A. Esasına ilişkin incelemenin "*sürücünün araç sahibi olmadığı hâl*" yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE,

B. "*Sürücünün araç sahibi olmadığı hâl*" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ile Kadir ÖZKAYA'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

14/3/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye

Yıldız SEFERİNOĞLU

KARŞIOY GEREKÇESİ

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 67. maddesinin değişik ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin “sürücünün araç sahibi olmadığı hâl” yönünden Anayasanın 2. ve 38. maddelerine aykırı bulunması sebebiyle iptaline karar verilmiştir.

Anılan maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde, karayollarında dönüş kuralları dışında -herhangi bir zorunluluk olmaksızın- bilerek ve isteyerek el freninin çekilmesi suretiyle veya başka yöntemlerle aracın yönünün ani olarak değiştirilmesinin veya kendi etrafında döndürülmesinin yasak olduğu hükme bağlanmıştır; maddenin ikinci fıkrasında ise, mezkûr hükme uymayan sürücülere idarî para ceza verilmesi ve sürücü belgelerinin altmış gün süreyle geri alınması yanında aracın da altmış gün süre ile trafikten menedilmesi öngörülmüştür.

Söz konusu değişikliğe ilişkin gerekçede, başta spin atma fiili olmak üzere el frenini çekerek veya benzer yöntemlerle kontrolsüz olarak araçları kaydırmak suretiyle yönünü değiştiren veya aracı kendi etrafında döndüren sürücülerin trafik güvenliğini tehlikeye attıkları, bu davranışlarıyla trafik kazalarına neden oldukları, Kanunda bu hususları düzenleyen açık bir hüküm bulunmadığı ve mevcut yaptırımların yetersiz kaldığı belirtilerek düzenlemenin kamu yararı amacıyla yapıldığı ortaya konulmuştur.

İptal kararının gerekçesinde ise, kanun koyucunun kamu düzeninin korunması amacıyla ceza hukuku alanında düzenleme yaparken hangi fiillerin suç sayılacağı, bu fiillerin hangi tür ve ölçüde cezai yaptırıma bağlanacağı konusunda anayasal sınırlar içinde takdir yetkisinin bulunduğu ve bu yetkinin idarî cezalar bakımından da geçerli olduğu; incelenen kuralın, yaptırıma tâbi kabahati aracın sahibi olmayan sürücünün gerçekleştirmesi hâlinde de araç sahibine -kusurunun veya fiile iştirakinin bulunup bulunmadığı değerlendirilmeden- idarî yaptırım uygulanmasını öngörmesinin cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık oluşturduğu, ayrıca araç sahibinin önceden bilmesi ve denetlemesi beklenemeyecek olan sürücünün mezkûr fiili nedeniyle “idarî cezaya maruz bırakılması”nın adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilmiştir (§§ 12-17).

Bilindiği gibi, 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 16. maddesinde, kabahatler karşılığında uygulanacak olan idarî yaptırımlar, idarî para cezaları ve idarî tedbirler olarak ikiye ayrılmaktadır. Doktrinde bu ayırım, para cezaları dışındaki idarî cezaları da kapsayacak şekilde yapılmakta ve idarî cezalar için -idarî tedbirlerden farklı olarak- ceza hukukunun temel güvencelerinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir (Ali D. Ulusoy, İdari Yaptırımlar, İstanbul 2013, s.11)

Diğer taraftan idarî ceza niteliğindeki yaptırımlarda ceza hukukunun genel ilkelerinin (tamamının değil) “çekirdek” kısmının uygulanmasının yeterli olduğu belirtilirken, idarî tedbirlerin idare hukukunun ilke ve kurallarına tâbi olduğu ve idarî tedbirlerin hukuka uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde idare hukukundaki hukuka uygunluk kriterlerinin dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir (Ulusoy, age., s.11, 15-36, 175).

Mahkememiz de bir kararında, ilgililerin geçici olarak kamu ihalelerine katılamayacaklarını hükme bağlayan ve iptali talep edilen kuralın “bu kişilerin ... cezalandırılması amacını gütmeye[diğini]”, itiraz konusu kuralda öngörülen yaptırımın idarî tedbir niteliğinde olduğunu, “kamu güvenliği, kamu düzeni ve kamu sağlığının korunması ve ortaya çıkması kuvvetle muhtemel bir tehlikenin önlenmesi amacıyla” kanun koyucu tarafından idarî tedbirler öngörülebileceğini, bu nedenle kuralın ceza hukukunun temel ilkelerinden olan

“suçsuzluk karinesine aykırılık oluşturduğundan söz edileme[yeceğini]”, bununla birlikte yasama organı tarafından idarî tedbirler öngörülebilmesinin bu tedbirler bakımından sınırsız bir yetkiye sahip olunması anlamına gelmediğini ve idarî tedbirlerin hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesine uygun olması gerektiğini belirterek bu açıdan da aykırılık görmediği kuralın iptali talebini reddetmiştir (14/1/2010 tarihli ve E. 2007/68, K. 2010/2 sayılı kararımız).

İdarî cezalarda cezalandırma amacı ön planda iken idarî tedbirlerin temel amacı mevzuat ihlalini durdurma, engelleme, tekrarlanmamasını sağlama, yani belli bir faaliyetin geçici olarak engellenmesi, yasaklanması veya eşyaya geçici olarak elkonulması suretiyle kamu düzeninin bozulmasının önlenmesi veya belli bir hizmetin aksamasına yol açma riskinin ortadan kaldırılmasıdır (Ulusoy, age., s. 8-9, 15, 175-177, 182-184). Yukarıda aktarılan kararımızda da vurgulanan kamu güvenliği ve düzeninin korunması ve muhtemel bir tehlikenin önlenmesi amacının, iptaline karar verilen bu kural açısından da söz konusu olduğu açıktır.

İncelenen kuralın, söz konusu fiilin işlendiği aracın altmış gün süre ile trafikten men edilmesini öngörmek suretiyle, kuralın getiriliş gerekçesinde de belirtildiği üzere, trafik güvenliğini tehlikeye atan ve trafik kazalarına neden olan kişilerin bu davranışlarını durdurmayı, engellemeyi ve ihlalin tekrarlanmamasını sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Doktrinde de trafik mevzuatına uygun olmayan ve sürücülerini mevzuata uygun davranmayan araçların trafikten alıkonulması, men edilmesi veya muhafaza altına alınması idarî tedbir örnekleri arasında sayılmaktadır (Ulusoy, age., s.11, 176 ve 184).

Bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmaması, yani başkasının fiilinden sorumlu tutulmaması anlamına gelen (§ 14) ve sadece adlî cezalar için değil idarî cezalar için de mutlak olarak uygulanması gereken “çekirdek” ceza hukuku güvencelerinden olan (Ulusoy, age., s.119) cezaların şahsiliği ilkesinin idarî cezalar için de geçerli olduğu Mahkememizce de kabul edilmektedir (örn. 12/7/2017 tarihli ve E. 2017/122, K. 2017/122 sayılı kararımız).

Ancak iptaline karar verilen itiraz konusu kural bir idarî ceza değil idarî tedbir öngördüğünden, idarî cezalardan farklı olarak sadece idarî işlemlere uygulanan hukukî rejime tâbi olan ve yapılacak değerlendirmede sadece idare hukuku ölçütlerinin, ilke ve kurallarının uygulanması gereken bu kuralın ceza hukukunda geçerli olan cezaların şahsiliği ilkesine aykırı bulunarak iptaline hükmedilmesi isabetli değildir.

Yukarıda aktarılan 14/1/2010 tarihli kararımızda da belirtildiği üzere, yasama organının idarî tedbirler öngören düzenlemeler yaparken sınırsız bir yetkiye sahip olmadığı, idarî tedbirlerin de hukuk devleti ilkesinin gereği olan ölçülülük ilkesine uygun olması gerektiği tartışmasızdır. Bu çerçevede, kuralda öngörülen iki aylık trafikten men tedbirinin -yukarıda belirtilen kamu yararı amacı da gözetildiğinde- ulaşılmak istenen amaç için elverişli, gerekli ve orantılı olmadığı söylenemez.

Çoğunluğun, sürücünün fiili sebebiyle araç sahibinin “idarî cezaya maruz bırakılması”nın adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığı yönündeki değerlendirmesine de -yukarıda açıklandığı üzere- bir idarî cezadan söz edilemeyeceği için katılmamız mümkün olmadığı gibi mezkûr idarî tedbirin adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmayan bir yönü de bulunmamaktadır.

Ceza hukukunun temel ilkelerine tâbi olmadığı açık olan söz konusu idarî tedbir bakımından sorumluluğun kusur yerine kanunda belirtilen bir olguya bağlandığı ve kuralla bir

kusursuz (objektif) sorumluluk durumunun öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi teknik araç ve gereçlerin günümüzde ulaştığı seviye ve modern toplum hayatının gerekleri, cezai sorumluluk dışındaki alanlarda, kusuru sorumluluğun her durumda zorunlu unsuru olarak görmeyi imkânsız hâle getirmekte (Halûk Tandoğan, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981, s.1-12; Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. bs., İstanbul 2010, s. 446-450); özellikle ulaşım araçlarının yol açtığı zararlı sonucun sebebi olarak insan davranışlarının etkisini ve kimin kusurlu bir davranışta bulunduğunu belirlemenin çoğu kez mümkün olmadığı belirtilmektedir (Tandoğan, age., s. 3; Eren. age., s. 450).

Kanunun, iptaline karar verilen hükmün de yer aldığı 67. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde öngörülen yasak fiili gerçekleştirerek trafiği tehlikeye düşüren sürücünün kimliğinin idarece tespit edilmesinin her zaman mümkün olmaması ve idarenin sürücünün kimliğini belirleyerek kamu güvenliğini ve düzenini tehlikeye düşüren bu fiilleri sadece bu yolla engellemesini beklemenin, çoğu zaman imkânsız olan bir görevin yerine getirilmesini beklemek anlamına gelmesi nedeniyle, aynı araçla söz konusu yasak fiilin işlenmesine devam edilmesine engel olmanın en etkili yolunun plakası belirlenebilen aracın trafikten menedilmesi olduğu açıktır. Bu nedenle anılan hükmün -başkalarının temel haklarının korunmasına yönelik amacı da dikkate alındığında- adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığından değil bu ilkelerin gereği olduğundan söz edilebilir.

Nitekim objektif sorumluluğu gerektiren temel argümanlardan ilki olan hakkaniyet görüşüne göre, hakkaniyet gerektiriyorsa, araç sahibinin kusuru olmasa bile sorumluluğuna ilişkin düzenleme yapılması adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırılık oluşturmaz (Tandoğan, age., s. 5; Eren, age., s. 451).

Kuşkusuz araç sahibinin incelenen kural gereğince aracının altmış gün süre ile trafikten menedilmesine ilişkin idarî tedbir sebebiyle uğradığı zararlar için, yaptırıma neden olan sürücü aleyhine genel hükümlere göre dava yoluna başvurabileceği de dikkate alındığında bu bakımdan da kuralın adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığı söylenemez.

Bu sebeplerle, anılan kuralın Anayasaya aykırı olmadığı düşüncesiyle çoğunluğun iptal görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Kadir ÖZKAYA